

In die nag

Rob de Graaf

Personages

Gillis

Manja

Marien

Joachim

I – thuis

gillis Terug?

Wat nou terug?

joachim Terug bestaat niet

De wereld draait

Wat geweest is verdwijnt

gillis Voor ons ligt het onbekende

En achter ons de zwarte leegte

Terug gaan is de nacht in lopen

Night over Holland

marien Ik heb ook niet gezegd dat we terug gaan

We willen juist weg – weg hier vandaan

Dat is toch echt iets anders

gillis Weg, ja – maar we gaan weg omdat we iets terug willen

vinden, dat is er wel steeds bij geroepen

Terug naar een manier van leven die we zijn kwijtgeraakt

De eenvoud en de tevredenheid...

Die liggen daar in Afrika op ons te wachten, denken jullie
Onaangetast en perfect geconserveerd
Daar geloof ik dus niet in

marien Dat jij niets gelooft, en dat je daar nog trots op bent
ook, dat weten we

Het gasbeton van je eigen zekerheden, dat is het enige waar jij
in gelooft

gillis Gasbeton?

marien Zeg niet dat je niet weet wat ik bedoel: zo'n massief
blok, dat toch niets weegt omdat het hol is

Alleen maar volume, dat ben jij, met je meninkjes
't Maakt een enorm stellige indruk, maar het heeft een
soortelijk gewicht van niets

manja Eh... Sorry, hoor, maar ging het hier echt over?

We hadden het toch over ons besluit om af te reizen?

Hoe zinvol en wijs en onvermijdelijk dat is?

Moet je luisteren: ik stik hier, in die polder

De luchten zijn weids, maar wat is dat mentaliteitje benauwd

Gisteren nog, sta ik voor dat loket, bij de gemeentelijke dienst,
en dan zit daar zo'n vrouw achter dat glas

Zo'n gelijkhebberig type, zo met zo'n truitje en van dat neutrale
haar, ik weet niet hoe ik 't uit moet leggen

En die kijkt me dan zo superieur aan

Die blik – alsof zij van Groen Links is en dus alles beter weet
en ik niet meer ben dan de een of andere sukkel

Dan kan ik alleen maar denken: hier deugt iets niet, in dit land

Jij moet dood, gladde big – wil ik dan zeggen

Dus we kunnen beter weg gaan, voordat er ongelukken
gebeuren

joachim En daar zal dat allemaal anders zijn?

Dat geloof je echt?

Daar weet personeel nog dat het dienstbaar moet zijn?

Daar wordt er wel naar jou geluisterd, ook al heb je niets
coherents te zeggen?

Ik dacht toch dat de utopieën waren dood-
verklaard, maar jij gelooft er nog in: ergens anders is het beter
marien Ach, voor mij is het allemaal antropologie en biologie
en sociologie

Mensen zijn trekdieren, nomaden, aanpassers

Als de omstandigheden rot zijn, dan komen we in beweging

Verandering van biotoop doet leven, dat wisten de Kaninefaten
en de hunebedbouwers al

joachim Hoe rot is het dan, hier in punt NL?

Wat hebben we niet?

Hebben we geen dak boven ons hoofd?

gillis Zitten we hier niet heel relaxed een prime quality pizza te
eten?

joachim Kunnen we niet doen wat we maar willen – gewoon
omdat het niemand iets kan schelen wat wij doen of niet doen?

Dat heet toch vrijheid?

manja Ik wil niet vloeken – maar Jezus Christus, hier hebben
we het al zo vaak over gehad

We kunnen in dit land niet verder, dat is mijn kardinale punt,
dus daar blijf ik op hameren

Het land van de beperking en de kortzichtigheid

Het enige dat hier groot is, dat is het eigen gelijk dat iedereen
denkt te hebben

marien Precies

Dat is helemaal to the point wat ik ook bedoel

Je ziet me hier toch zitten?

Wil je een beter bewijs dat het zo niet verder kan?

Al dat werk dat ik gedaan heb, in mijn leven

Al het geld dat ik verdiend heb

Er is allemaal niets van over

Wat hebben ze ermee gedaan?

Met alles wat ik had en gaf?

Ze hebben er het land mee opgebouwd

Dit land

Dit laagste punt, waar alle afval naartoe is komen drijven
Dit land, dat niet van ruggengraat houdt maar van
aderverkalking

gillis Dat klinkt wel stoer en zuur en zielig, wat je daar zegt
Maar volgens mij is dit land voor jullie toch ook een matras
geweest, waar je lekker op hebt kunnen liggen
En van die Noordzeezand- en rivierkleisloomheid zijn wij het
slachtoffer

Want, precies zoals een drogensüchtige moeder een verslaafd
kind op de wereld zet,

zo zijn wij geïnfecteerd geboren

Toch, broertje?

Dat voel jij toch ook zo?

Daar, in het diepst van je gevoel?

joachim Als ik anders aan mijn bioreis had kunnen beginnen,
dan was ik, denk ik, ingenieur geworden

Iemand die bruggen bouwt en wegen aanlegt

Iemand die oplossingen bedenkt, die de energie en de scherpe
blik heeft om aan deze wereld iets te vertimmeren

Maar 't is anders gelopen – en dat ligt echt niet aan mij

't Is anders gelopen en hier zit ik, in het achtertuintje

Ik drink een glas supermarktrosé en ik maak me iedere zondag
kwaad om de sportuitslagen

De pauwenvleugels zijn geknakt

manja We merken het hier elke dag: als het gaat om de vrijheid
om anders te leven, om anders te denken

Om af te wijken van wat op de TV als aanvaardbaar gedrag is
bestempeld

Dan is Nederland beklemmend klein

marien Nederland?

Nederland is het land van het verleden, van de angstvalligheid

Nederland is precies goed voor wie gestorven is: het is er net zo
uitzichtloos en je hebt er net zoveel bewegingsvrijheid als in
een doodskist

joachim En dus nemen wij het bootje naar Afrika – ik weet het
Ik ken de illusie en ik heb de drog-argumenten al duizend keer
gehoord

We zoeken ergens anders wat we hier niet kunnen vinden

En wat ik ook weet, dat is dat in dit huis de ouders de besluiten
nemen

De zonen wordt niets gevraagd en hen wordt geen keuze
gegund

marien ‘Vluchten kan niet meer...’

Dat vind ik ook zo typisch Nederlands

Zo’n blijf-maar-zitten-en-volg-de-berichten-op-de-publieke-
omroep-mentaliteit

Vluchten kan nog wel, dat is wat ik denk

Vluchten is de plicht van de zelfbewuste mens

En daarom staan daar die twee Samsonites

Daarin zit alles wat ik in mijn leven heb weten op te bouwen en
daarmee begin ik opnieuw

Daaro

God weet dat ik nooit een gezin had moeten nemen, ik ben een
solist, een zeezeiler of een bergbeklimmer

Maar ja, ’t is anders gelopen en jullie bestaan

gillis En zo worden wij als een paar versleten schoenen in de
hoek gezet

Leuk is anders

Liefdevol en warm is anders

marien O?

Is het niet de bedoeling dat ik zeg wat ik denk?

Het spijt me – daar ben ik toch teveel Nederlander voor

Als ik een mening heb, dan ventileer ik ’m

Hersens zijn net darmen: als je ze niet af en toe leegt dan krijg
je alleen maar verstopping – en ooit zal het er toch uit moeten,
in al z’n stinkende eenvoud

Dus ik zeg: dit gezin is mijn detentiecel, mijn tbs-kliniek

Ik zou eruit willen, maar die tralies geven niet mee

joachim Moet niet ieder gezin een microdemocratie zijn?

Nee – geef maar geen antwoord – want wat dat zou zijn weet ik al en dat zou me pijn doen

gillis Een half leven lang hebben jullie het verkeerd gedaan

Heb je je kinderen geen kracht gegeven

Maar zwakte en afhankelijkheid

Jullie hebben niets van waarde kunnen opbouwen

Van het ene droombeeld naar de volgende misvatting heb je je gesleept

Er altijd op vertrouwend dat de softe, geen enkele eis van zelfredzaamheid stellende verzorgingsstaat je wel zou opvangen als je viel

Dat slappe hedonisme van jullie, dat heeft ons genekt

Je hebt gedacht dat geluk uit de cognacfles komt en dat teveel eten en een huis vol spullen de garantie zijn voor een mooi leven

En daardoor zijn broer en ik geestelijke poliopatiënten

geworden – ‘Wie duwt mijn karretje, want zelf kan ik niets’

joachim Al die tijd hebben jullie zitten knikkebollen – maar nu

het bijna te laat is komt er opeens een pathologische

verplaatsingsenergie bij jullie vrij

Moeten we allemaal onze koffers pakken, omdat Afrika het is

Het moet zijn

De zoveelste zeepbel die we najagen

manja Ik heb in de krant een uitzending gezien – of nee, ik

bedoel, ik heb op de TV een artikel gelezen

Nou ja, in elk geval, het ging er over dat zo’n mens in Den

Haag, zo iemand van de volks- gezondheid of van

Binnenlandse Zaken

– Ik weet niet hoe ze heet, zo’n botoxtype en toch is ze

broodmager –

Nou ja, die, dus

Zij had een nieuwe wet bedacht en het komt er op neer dat
vanaf binnenkort alle neo-
natelingen meteen een chip achter hun oor krijgen ingeplant
Daar staat dan je burgerschapsnummer in
De rest van je leven hoef je dus alleen maar even gescand te
worden en ze weten alles van je – dankzij de unieke code
Is toch niet goed?

Is toch Grote Broer ziet alles?

Dan denk ik toch: wegwezen, hier

marien Afrika

Het woord alleen al roept alles op: ruimte, beweging en
ongeschondenheid

Nederland is schimmel en jicht

Nederland is benauwenis op sub-zeeniveau

In Nederland is alles al gebeurd en staren we naar de littekens
die dat heeft achtergelaten

In de geest ben ik een kunstenaar, dat weten jullie

Nederland heeft me de adem benomen en mijn blik vertroebeld

Daarom geloof ik in Afrika

joachim Afrika

Het woord rijmt op misère, dat hoor je toch?

Waarom moeten we daarheen?

Uitputting en uitbuiting

Grond die voor dieren is bedoeld en niet voor mensen

manja Elke dag denk ik: hoe kan het dat het Jumbo-

assortissement bepaalt wat voor groente en wat voor lapje vlees
ik eet, vandaag?

Whatever happened to keuzevrijheid en de kleine winkelier?

Mij is niet gevraagd of ik dat wilde, die megaverschaling

Mij is al heel lang niets meer gevraagd

Dus daar sta ik, iedere dag opnieuw, in de kassarij met mijn
mandje kiloknallers en plof-eieren

Ik stuur niet – ik word bestuurd, hier in dit land waar nooit eens
een trein geen vertraging heeft of niet vol zit met schreeuwende
aso's

gillis En dus sleep je jezelf, en ons er achteraan, naar een land
waar waarschijnlijk helemaal geen treinen zijn

Van bovenwoning naar junglekrot

Van slecht geregeld naar helemaal geen regels

Van kwaad tot nog veel erger

manja Je hoeft niet mee

Als je geen zin hebt dan blijf je hier in je eentje achter

Zou niet eens zo slecht zijn, om op je – wat is het – op je

vierendertigste eindelijk een keer zelfstandig te worden

Krijgen wij ook meer ruimte

De eendjes kunnen zwemmen – er komt wat rust in het nest

marien We zullen de website van de Sociale Dienst voor jullie
intoetsen en we geven je het adres van de Kringloopwinkel

manja En dan red je je wel, toch?

Hoef je niet mee naar Afrika

Hoef je geen eenvoudig leven te leiden, omringd door mensen
die niet weten wat bijbedoelingen en dubbelzinnigheid zijn

Hoef je niet te eten omdat je honger hebt, in plaats van dat je
eet omdat het zes uur is

Ga je de weldadige frisheid van het onbedorven leven niet ruiken,
ga je de harde waarheid van de ongemaskeerde dood niet zien

Ben je niet nieuwsgierig en bescheiden, zoals het een gast
betaamt

Back to de oorsprong, maar niet voor jou

Jij blijft liever dobberen, lekker verveeld en eigengereid, omdat
we dat hier in de Oranje Onvrijstaat nu eenmaal allemaal zijn

marien Doe wat je beknelde hart je ingeeft

Blijf in Nederland en verkommer

Leef hier in dode vrede, alsof je een opgevouwen handdoek in een
naar kamfer ruikende linnen- kast bent

Dan gaan wij het leven wel opzoeken

manja Ik geloof daar wel in

Een nieuwe biotoop – en dan kan er met mij nog van alles gebeuren

Wie weet word ik wel creatief – wie zegt dat dat er niet in zit?

Statistisch gesproken ben ik nog niet eens op de helft van mijn

leven, dus wie weet wat God nog in mijn koffertje heeft gestopt

Maar – ik weet wel wie er als dood gewicht aan mijn rokken

hebben gehangen en wie er met hun zware achterste op mijn

handen zijn gaan zitten

Dat zijn jullie geweest

Dat is dit land geweest

joachim Dit is zo gemeen en zo fundamenteel not done

Dit is zo'n machteloos om zich heen meppende non-

argumentatie

Jarenlang zijn juist jullie het geweest die ónze handen hebben

vastgeknoopt – omzwachteld met het touw dat familieband heet

gillis En nu moeten we opeens voor onszelf kunnen zorgen?

Dat gaat toch niet, mensen

Blind zijn we gehouden, opgesloten in het familieduister –

maar dan wordt het licht aan gedaan en mogen we alles zelf

zien

Zoiets geloof je toch niet?

Ik bedoel: het gebeurt, hier voor mijn ogen, dus ik moet het wel geloven, maar...

Maar...

Nou ja, ik kom er even niet uit

We hoeven niet mee?

Is dat wat jullie zeggen?

Is niet waar

joachim Onze eigen benen hebben we nooit kunnen

ontwikkelen en dus kunnen we er niet op staan

gillis Eigenlijk – als we dan toch in dit land van de

verstikkende regels leven – eigenlijk zou het mensen die zelf

nooit geslaagd zijn voor welk levensdiploma dan ook, zou het

die moeten worden verboden om kinderen op de wereld te zetten

Want zie wat er gebeurt: de zoons erven de ellende en het onvermogen van de ouders

Wat jullie niet gelukt is, dat krijgen wij ook niet voor elkaar
joachim Maar er is een verschil: bij jullie is het bewuste onwil geweest

Jullie hebben ooit voor onmaatschappelijkheid gekozen – omdat de tijdgeest zo was

Bij ons is het onvermogen – wij zijn softenon-vogels, zonder vleugels geboren

Als ik de energie had zou ik er nog steeds kwaad en triest om kunnen worden

gillis Geen kind is erger te beklagen dan wie groot heeft moeten worden onder de hoede van langzaam oud en schraal wordende, langzaam de mislukking en de teleurstelling incorporerende pseudohippies uit de polder

marien Je bent echt geen kind meer

Je haar wordt al dun en je spieren slap

Kind?

Jullie hadden zelf allang kinderen kunnen hebben

Had eens wat gedaan, met je leven

Had eens een paar regels overtreden, een paar muurtjes opzij geduwd

Maar nee – potentie en er op af, dat is jullie ding niet
joachim 't Is ons onmogelijk gemaakt

Jullie zijn overal dwars voor gaan liggen, als een stalen garagedeur

Ook voor wat onze geslachtelijke zelfstandigheid had kunnen worden

manja Oké

Dat is nu dus allemaal voorbij

We gaan opnieuw beginnen

In Afrika

Zwart Afrika, Zuid Afrika, Jong Afrika, Yes-we-can Afrika

Waar de tropenzon alle onzin wegbrandt

Waar het dierlijke en de beschaving elkaar niet uitsluiten maar juist versterken

marien En zeg niet dat dat niet een heel reële verwachting is

Zeg niet dat het onmogelijk is

Zeg niet dat de mensheid niét in Afrika geboren is

manja En wat ik gehoord heb...

Ze schijnen daar nauwelijks belasting te kennen

En een vestigingsvergunning of een middenstandsdiploma hoef je ook nergens voor te hebben

Dus we kunnen daar gewoon de een of andere business

beginnen – een familiebedrijf, zeg maar

Moet je hier niet om komen: bij alles wat je doet, of wat je zelfs maar bedenkt dat je zou willen doen, zitten het stadsdeel en de gemeente en de provincie en Den Haag meteen in je nek te hijgen

gillis Ik heb trouwens bedacht

(Om maar even een bladzijde om te slaan)

Ik heb bedacht dat ik helemaal niets mee neem, als we daar dan heen gaan – en als ik niet voor vertrek door jullie overboord ben geduwd of zelf het water in gesprongen

Niets wil ik met me meesjouwen

Alleen maar de kleren die ik draag

Mijn boeken, mijn audioverzameling, mijn computergeheugen

Ik laat het allemaal hier achter

De essentie zit wel in mijn hoofd, daar moet ik op vertrouwen

joachim Je kúnt ook helemaal niets meenemen, want je betaalt op zo'n schip per kilo bagage en dat wordt al gauw onbetaalbaar

gillis Ik bedoel het toch meer overdrachtelijk dan praktisch, snappez-vous?

Als ik mee moet, dan laat ik alles achter, dat is wat zeg

Dat zou de enige kans zijn dat het toch nog goed komt

Ik heb het idee dat, in alles wat ik in dat jonge en vooralsnog tot
mislukken gedoemde leven van me om me heen heb
opgebouwd, dat zich ergens daarin het virus verborgen houdt

Het Nederlandvirus

De Oranjebacil

Het poldercarcinoom

De kwaal waarvan we verlost moeten worden

De open zweer die we zeker niet mee willen nemen naar Afrika

De ziekte...

Ik ben ziek, want ik ben tekort gedaan

Ik ben ziek, want ik heb gelijk maar ik krijg 't niet

Ik ben ziek, want daar staat een hek, daar is een roodwit
gestreept lint gespannen, daar hebben ze een verkeersbord
neergezet – ik ben ziek omdat ik er niet door kan

joachim Wat jullie allemaal nog niet begrijpen, dat is dat het
allemaal niet in de dingen om ons heen zit, maar in onszelf

Dat virus, dat zijn wij

En wanneer wij daar dan eenmaal zijn neergestreden, daar
bezuiden de Sahel, dan is het daar ook

En als er al onschuldige negertjes zouden bestaan – ik zeg als,
want ik geloof daar niet in – als die zouden bestaan, dan werden
ze door ons in no time vakkundig geïnfecteerd

marien Zo is het niet

Zo mag het niet zijn

Onschuld en onaangetastheid, die concepten hebben daar nog
een betekenis, daarvan ben ik overtuigd

Dat is precies de reden waarom ik denk
dat we daarheen moeten

De balsem van het onbedorven leven...

manja Olé

Ik heb het helemaal gehad, met jullie

En dus doorbreek ik het

Olé, olé, olé, olé

Leve de non-articulatie

Argumenten bestaan niet

Productie en consumptie, dat zijn de enige reële krachten – en daar is niets Nederlands aan, dat is world-wide hetzelfde
joachim De pleister van het niets weten

Die plakken jullie op je ogen, zodat je niet hoeft te zien hoe de dingen echt zijn

manja Ik ben trouwens enorm benieuwd naar wat ons te wachten staat

Gaan we, als we daar dan eenmaal zitten, ook zelf cassave verbouwen, omdat iedereen dat doet?

En weten we dan hoe 't werkt?

Met een kookpot en een vijzel?

Of zijn er gewoon winkels en hebben we op de een of andere manier toch geld?

marien We gaan toch werken, neem ik aan? Geld maken?

Geen beter paspoort dan een Europees uiterlijk, dat is in de hele wereld zo – dus ons gaat dat echt wel lukken

joachim Ik weet nog steeds niet of ik echt wel mee wil

manja Wat hadden we nu gezegd?

Die bladzijde is omgeslagen, toch?

joachim Een gezin...

Een gezin, dat is iets, dat hoef je mij niet te vertellen

Het gezin is de ideale sociale eenheid voor wie wil onderdrukken – en wie wil dat niet

Het gezin kan worden beheerst en gemanipuleerd door de staat en door de economische krachten

Het gezin is een werkmachine die zichzelf onderhoudt

En, dat is ook waar, het gezin staat voor emotionele geborgenheid

Is een transitplek voor beschaving...

Allemaal tot je dienst – maar het punt dat ik wil maken is dat in andere gezinnen ze elkaar op een zeker moment loslaten

gillis En dat kunnen wij dus niet

Wij zijn gemaltraiteerd en gehandicapt

Wij kunnen alleen maar aan onze stalen kettingen trekken en
voelen hoe vast we zitten

Bedankt, lieve ouders

marien Bedankt, onnozele kinderen, zul je bedoelen

Bedankt voor het zo radicaal onderdrukken van je
zelfstandigheidsinstinct

manja Maar – als je het nog niet begrepen had, dan zeg ik het
gewoon nog een keer – we gaan het hier niet meer over hebben

We dragen dat lot blijmoedig – het lot van de wederzijdse
beklemming, de vloek van de beknelling

We gaan zorgeloos op pad, met zijn vieren

marien Op weg naar Bloemfontein of

Mombassa of Harare

We gaan terug naar waar 't ooit begonnen is, met die lange
mars der beschaving

gillis Terug – heb je dat woord weer

marien Alles kan daar

Alles doen we op onze manier

Wetten en regels en beperkingen

Aan die ziekte van de gematigde streken lijden ze niet, daar

Ik stel me voor: als we daar een plek zien en we denken 'yes,
dit bevalt ons'

Dan bouwen we daar ons eigen huis

joachim Ik heb jou nog nooit een plank of een hamer zien
vasthouden

Iets doen, met die handen van je, dat kun jij niet – dat heb ik
mijn leven lang geweten

Andere vaders bouwden hutten voor hun kinderen of zetten
spectaculaire karretjes in elkaar, maar voor ons werd alleen
maar duur houten speelgoed gekocht – en alles wat stuk ging
werd onmiddellijk weggegooid

Jij gaat daar geen huis bouwen

marien Hou toch een keer op over het verleden en alles wat niet
goed is

Ze hebben mij nooit gestimuleerd om zo groot te worden als ik
eigenlijk ben, embryonaal en in beginsel
Maar daar heb ik het vanaf vandaag niet meer over
Ieder boek heeft een nieuw hoofdstuk, ook dat van mijn leven
gillis In de meeste boeken staat toch in ieder hoofdstuk zo'n
beetje hetzelfde
manja Genoeg geklaagd
Ik zet een kurk op de fles van jullie niets-deugt-en-wij-willen-
niets-gezeur en ik wil het alleen nog maar over nu en de toekomst
hebben
Alles moet anders
Alles kan anders
Regeneratie
We zijn daar de happy oer-family
joachim 'As tears go by', kan ik alleen maar denken als ik dat
hoor
Nog steeds wordt er hier gedacht dat je geluk kunt afdwingen
Dat je het kunt oproepen
Dat je het bestelt bij de bol punt com
Nee – geluk is een wolk, een wolk die oplost en die nooit meer
terug komt
Wat overblijft is de hemel, leeg en sereen
marien God alleen weet hoe ik aan zulke oude kinderen kom

2 – onderweg

marien Eindeloos groot is de zee om ons heen
Zonlicht en de blauwe hemel maken alles helder
Maar wij hier kunnen ons nauwelijks bewegen
En de wanden van het schip maken alles donker

We zijn op weg naar de andere kant van de wereld
Daar wacht een strand en als we dat eenmaal hebben bereikt
Dan hebben we het beter
We moesten weg, we zijn gevlucht

Het schip wil ons niet kennen
Het zucht en kreunt onder de last die wij vormen
Klein maar sterk zwoegt het zich door het water
Wij klampen ons vast aan zijn wanden en masten

manja Komen we daar ooit aan, in dat land van verwachting
Dan moeten we bescheiden zijn
Niemand heeft er om ons gevraagd
Aarzelend vinden we onze weg

gillis Wat brengen we mee?
Is er iets dat wij bezitten dat hen goed zou doen?
Wij weten wat vrijheid is – misschien is dat het
Wij zijn eraan gewend om voor onszelf te denken

manja Toen we aan boord gingen van dit schip
– 't Moest snel en in het donker, zodat niemand ons zou zien –
Toen konden we weinig meenemen
Weinig meer dan wat in ons hoofd zit

In dat hoofd zitten herinneringen

Zit kennis over hoe ooit anderen deze reis hebben gemaakt
Op zoek naar bezit, waren zij
Op zoek naar gulle aarde die hen alles kon geven

Zij hebben het weerloze land dat ze vonden doorwoeld
Ze hebben er de netten van hun beschaving gespannen
Ze hebben geminacht en zich toegeëigend
Voor hen sprak het vanzelf om te heersen

Er zijn toen wonden geslagen die nog niet zijn geheeld
Het continent heeft zich aan moeten passen en dat deed pijn
Minachting en onverschilligheid heersten
Mensen werden kapot gemaakt, de aarde uitgeput

joachim Dat is allemaal niet voorbij gegaan, niet goed gemaakt
Goed en voorbij bestaan niet
Toch is het vandaag een nieuwe dag
Vandaag zijn wij het die hier heen gaan

Het schip moet ons brengen
Het schip zal een haven moeten vinden
Maar we weten dat niet ieder schip dat lukt
Er zijn er die altijd op zee moeten blijven

marien Hoe zou dat zijn?
Wij, voor eeuwig hier opgesloten in dit ruim
Wij, die nooit ergens aankomen
Ons verlangen stopt niet en we blijven wakker

Met open ogen dromen we van het nieuwe land
Van de kansen die het ons moet bieden
De mogelijkheid om iets goed te maken
Van wat onze voorgangers verkeerd hebben gedaan

Want dat was toch ons idee
Waar zoveel is weggehaald, daar willen wij iets brengen
Waar de aarde is opengesneden
Daar komen wij met zachte gedachten

We kijken daar voorzichtig om ons heen
We proberen de taal te begrijpen
Niet alles meteen beter willen weten
Maar eerst zien hoe de dingen hier gaan

joachim Maar – weer die vraag – wat als die verre kust geen
haven heeft?
Als deze benauwde boot ons huis moet blijven?
Dan zullen ze daar nooit weten hoe goed onze bedoelingen zijn
Dan moeten wij blijven klagen, hier op de golven

gillis 't Kan ook nog weer anders gaan
Misschien zijn we daar niet welkom
Staat de kustwacht met blauw zwaailicht op ons te wachten
Worden we eerst opgevangen en dan terug gestuurd

Dan worden de golven pas echt onze vijand
Dan vinden we op de zeebodem een koude
woning
Dan hebben we geen land meer
Geen plek en geen recht van bestaan

We willen toch hopen dat het zo niet gaat
Dat we daar wel onze plek zullen vinden
Dat daar in dat land vreemden elkaar kunnen verdragen
Dat wij zullen luisteren en dat er naar ons geluisterd wordt

Ieder schip is beladen met verdriet en verwachting
Ieder schip is klein op de mateloos grote zee

Ieder schip legt een lange weg af van haven tot haven
De bescherming die het schip biedt is wankel en tijdelijk

manja We zien een jonge man
Hij neemt plaats in een open boot
Veel te klein en kwetsbaar is dat schip
Toch gaat de man de zee op – terug naar wat ooit zijn land was

Hij heeft gedroomd, zoals mensen dat al eeuwen doen
Hij droomde de droom van Amerika
Amerika, land zonder grenzen en beperkingen
Amerika, waar alle melancholie over verre bergen weg waait

De jonge man wilde zich bevrijden
Hij zocht een hemel zonder wolken
Hij verlangde naar dat land waar alles nieuw is
Hij maakte die reis naar het westen

marien Amerika echter blijkt onverschillig te zijn
Amerika duldt hem, maar koestert hem niet
Amerika heeft weinig op met dichters en daklozen
De jonge man weet dat hij in Amerika niet moet zijn

Het land dat zijn belofte niet nakwam laat hij achter zich
Hij kiest nu voor onzekerheid, hij kiest voor zijn boot
Hij vertrekt, alleen, en niemand die hem ziet
De droom van Amerika is niet uitgekomen

De zee houdt van mannen met een sterke wil
Van mannen die zien wat er voorbij de horizon is
De zee wil door zulke mannen bevaren worden
En dan slokt de zee hen op

De jonge man is nooit thuis gekomen

Zijn boot is voor altijd verdwenen
Ergens, diep op de bodem van de zee, heeft hij geen rust
Hij beweegt niet meer, maar nog altijd drijft
verlangen hem voort

joachim We zien een ander schip – een reusachtige stalen
machine
Dit schip vervoert duizend containers
Gelijkvormige kubussen die alles bevatten
Waar ergens op de wereld vraag naar is

In één of twee van die containers zitten geen dode voorwerpen
Iemand heeft mensen naar binnen gebracht
Verse lucht krijgen ze niet, hun voorraad water is beperkt
Maar wie het doel van de reis belangrijk vindt let niet op
comfort

De zee is het huis van de wilskrachtigen
De zoekers naar een beter leven
De optimisten die weten dat er een nieuw bestaan op ze wacht
De sterken die het zwaarste ongemak trotseren

Voor ze vertrokken is er een teken gezet op hun container
Straks in de verre haven moet iemand dat teken lezen
Die schuift dan de klep opzij
En zij zullen vrij zijn, voor hen gaat het beginnen

manja Op het grote schip staat de container onbedekt,
onbeschermd
Kou 's nachts en hitte overdag zijn bijna niet te verdragen
Als de regen komt, spoelt die het aangebrachte teken weg
Niemand zal deze container ooit als een speciale herkennen

En dus maakt dit containerschip een reis naar het einde

Ooit wordt op een kade een partij halfvergane lichamen
aangetroffen
't Is nog te zien hoe alle hoofden dicht bij die ene spleet lucht
zijn
Ze zijn tot het laatst blijven hopen dat het goed kon komen

gillis Elk schip is verlangen
Elk schip is geloof
Elk schip is het trotseren van de zwakte
Elk schip vaart op de golven van verwachting

En wie niet op het schip zit, die staart het schip na
Die ziet de afstand groter worden
Die weet: zij gaan weg en ik niet
Dit hier is een punt en dat daar is een lijn

joachim Vanaf de kust zijn er ogen die het schip volgen
Ze zien de onbegrensde zee en de wolken die daar boven
hangen
Ze zien het schip steeds kleiner worden in die weidse omgeving
Als het schip uit het zicht is, dan blijven hemel en zee

Zoveel schepen en zoveel verdriet
Ze zaten op het schip en ze wisten niet waarheen het ging
Toen het schip lek sloeg waren ze verloren
Niemand die er aan dacht hun kettingen los te maken

manja Er is een meisje
Een meisje dat alleen wil zijn, op haar schip
Geen school en geen vriendinnen wil ze
Geen thuis en geen ouders – niets anders dan haar boot

Het meisje zeilt
De zee is groot en de wereld nog groter

Het meisje heeft alles getrotseerd
Nu heerst ze over haar snelle boot

marien Is dit meisje een held?
Of wil ze alleen maar niet luisteren naar goede raad?
Is haar schip een symbool van de vrijheid?
Of staat het alleen maar voor eigengereide hardnekkigheid?

manja We zien het meisje varen
We zien alle eenlingen varen
We zien de lege zee en we weten:
Wie sterk is durft alleen te zijn

joachim Wij zitten aan boord van het schip
We varen van mislukking naar illusie
Van kil wakker zijn naar onrustig slapen
Van de ene teleurstelling naar de andere

We zitten aan boord van het schip
We moesten vertrekken en nu moeten we aankomen
We weten het: elk huis is tijdelijk
We weten het: wie leeft is voortdurend in levensgevaar

We zitten aan boord van het schip
Onze dorst kunnen we alleen maar met zout water lessen
Ons schip heeft geen roer en geen anker
De zee laat elke dag een andere kleur zien

marien We zitten aan boord van het schip
We horen een schurend geluid: het schip loopt hier vast
Daar zien we leeg land, dat moet onze bestemming zijn
Sterk, maar zonder illusies gaan we van boord

3 – in 'n ander land

marien In hierdie land wil ons vir ons brood werk
manja Kan ek hier aansoek doen?

Ek soek 'n goeie werk

– Nee, ons het niemand nodig nie

marien Hierdie land behoort aan die mense wat hier bly

Ons is maar gaste

joachim Aan die einde van die dag groet die gaste die mense

Die deur word gesluit

Alles word weer rustig

marien Hierdie land is 'n land van goeie gewoontes

Ons wil soos die mense hier wees

manja Daar, op die sandpad, daar loop 'n vrou

Die vrou het nie 'n huis nie

Almal hou hulle besig met hulle eie sake

joachim So is dit in hierdie land

gillis Ons het goeie bedoelings

Ons vind dit hier moeilik, maar ons doen ons bes

Ons ken die reëls en hou daarby

Ons geniet die ongerepte landskap

Sien jy daardie berg daar?

Hy het ook 'n naam, maar die naam ken ek nie

joachim Dit is duidelik dat almal nie dieselfde regte het nie

manja Ons woon in 'n karavaan

'n Wit karavaan wat in 'n karavaanpark staan

joachim Elke mens kry die lewe wat hy kies

So is die wette van die liberale staat

Teenspoed is dieselfde as voorspoed, dit is maar tydelik
omgekeerd

As jy uitgelag word en daar vir jou gelag word

As hulle jou slaan, dan slaan jy terug

Ek het eers getwyfel – dit was vroeër

Nou nie meer nie – ek is ek volwasse
Die wêreld is vir my gemaak
manja Rondom ons staan die ander karavane
Saam vorm ons 'n gemeenskap
Die harde lewe het ons sterk gemaak
Hier in Afrika is dit altyd mooi weer
marien Wat gaan ons vandag doen?
Is daar 'n plan?
gillis Ek wil na die dokter toe gaan
Ek moet in die ry staan
Die dokter kyk na my bloed
Die dokter kyk my ondersoekend aan
Die dokter sê dat ek nog lank gaan lewe
Nou gaan ek na die indienseneming-kantoor
Miskien het hulle vandag iemand êrens nodig
Ek het nie 'n beroep nie, maar vir my is gesê dat hulle almal
kan gebruik
Ek is sterk
Ek kan leë bokse dra of 'n stoep skoonmaak
marien Dit gaan jy doen
En ons?
Ons bly saam
Ons sit hier voor die karavaan
Wat onsin is, kan niemand weg vat nie
Ons lewe is eenvoudig
Hoop is die fondasie
manja Ons kry vandag 'n kospakkie
Die man bestuur 'n vragmotor
Droëwors kan nie bederf nie
En ou brood kan jy net so eet
Mense doen alles vir God
Mense word met 'n gewete gebore
Ek dink daaroor na
joachim Ons land van herkoms is ver weg

Dit is nie meer ons land nie
Maar so eenvoudig is dinge nie
Want ook hier is ons nie tuis nie
Ons bekom nie die regte dokumente nie
marien Elke land het sy eie kultuur
As die volkslied gespeel word, dan gaan staan die mense
gillis Almal, behalwe ons
Want ons ken nie die lied nie
Die mense kyk ons skeef aan
As ons die huis verlaat, moet ons die deure en vensters goed
sluit
marien Drank leef in 'n bottel
'n Ongeluk skuil in 'n klein hoekie
Verdriet sit in die mens
manja Ek het mooi klere, maar ek dra hulle nooit
My vel het dik geword en my stem is gebreek
marien Ons is mense
Die lewe van 'n mens verloop altyd anders as wat verwag word
manja Tog ken ons ook luilekker dae
Onlangs het daar 'n ou koerant hier rondgewaai
Daarin is iets oor Europa geskryf
Daar is ook foto's bygevoeg
Daar is baie brande daar
Die staalfabrieke is gesluit, en daar is nou armoede
Niemand glo meer in die toekoms nie
As ons dit lees, word ons vrolik
Ons het betyds ontsnap
joachim Ons staan amptelik as behoeftiges geregistreer
My paspoort is afgeneem en ek moet elke dag rapporteer
Daar is te veel mense hier
Teveel mense wat nie hier gebore is nie
Die regering stel maatreëls in
Volgens die wet moet ons aanpas, of fokof
manja Die wet geld vir almal

Hier is dit 'n demokrasie
marien Die meerderheid regeer
Kwaad regeer
Onvoorspelbaarheid regeer
Jy kan dit noem wat jy wil
Maar ons moet hiermee lewe
manja Die stelsel wat samelewing genoem word, beskerm ons
Ons moet by die reëls hou
Hierdie karavaan is ons besitting
Hierdie karavaan is ons enigste besitting
gillis Die tand, hoe vrot ook al, sit vas in die kaak
Die verlore siel, hoe beklagenswaardig ook al, sit vas in die
tronk
Die seun, wat smag na vryheid, sit in die gesin vasgekeer
joachim Ons
Ons twee
Ons wou iets daaraan doen
Dit het nie met ons goed gegaan nie
Ons het ons instink gevolg
Ons het 'n rukkie gaan loop deur hierdie stowwerige land
gillis Vanaf ons karavaanpark in die rigting van 'n ander park
Woon daar 'n ander soort mense
Van ander afkoms, ander geskiedenis
Ten spyte daarvan, het hulle tog iets ook goeds in hulle
joachim Vroeër was alles apart gehou, maar dit is nie meer so
nie
So baie van vroeër bestaan nie meer nie
En so kan ons rustig daarheen gaan
Ons ken nie die pad nie, maar dis nie moeilik om te vind nie
Daar waar die rook trek
Daar waar die motorbande brand
Daar moet ons wees
gillis Ons het daarheen gegaan, ons was verwelkom
Die mense daar beskou nie besittings as belangrik nie

Ons het 'n rukkie rondgeloop en goed rondom ons gekyk
Donker en doelloos, is dit daar

joachim Beoordeling – daarvan hou ons nie
gillis So was dit gewees – alles het goed gegaan

Ons het 'n meisie gesien wat vir ons gelag het
Sy was mooi gebou en swygsaam

joachim Ons het haar gevra of sy saam met ons wil gaan
gillis Gevra?

Ons het haar gegryp, nie waar nie?

joachim Dit het lekker en baie natuurlik gevoel

Dis eenvoudig – 'n man moet deur sy impulse gelei word

Die natuur wat nie sy gang gaan nie, beteken niks

gillis Daar is 'n bos wat nie ver van die kamp is nie

Daardie bos behoort aan niemand nie

Kaal bome kwyn daar

In daardie bos is 'n oop plek

En daar het dit gebeur

'n Tipe... skeppingsverhaal

marien Wat vanselfsprekend moes gebeur het

Sy was tog mooi en tegemoetkomend?

Kon ons iets daaraan doen?

Ons was maar toevallig daar gewees

Sy was soos 'n groot kat, so sonder klere

'n Dier wat jy wil aanraak

Sy het dit geniet

Sy het selfs vir ons gelag

joachim Wat daar gebeur het, met alles daarop en daarin

Dis 'n lang verhaal, maar ons sal dit kort maak

Ons het duur betaal vir die paar minute hormoon-laissez-faire

Dit was iets privaat

Maar die meisie het almal gaan vertel

Ons kant van die storie het niemand in belang gestel nie

Ons het saam in die sel beland, in die detensiesentrum vir

jeugdiges in Laing's Nek

gillis Ons was baie skaam

Ons het berou getoon, maar ons het dit nie regtig bedoel nie

Ons het daar vir 'n paar jaar na die kakkerlakke gekyk en
geroeste water gedrink

So betaal 'n man as hy skuldig is

joachim Iewers maak hierdie soort ellende jou net sterker, nie
waar nie?

manja Hier in die karavaanpark het ons daaroor stilgebly

Ons het gesê dat julle in die boubedryf in die groot stad werk

gillis Net as jy 'n kriminele rekord het

Dan behoort jy regtig hier

Dit voel goed

marien Ons is gespot, ons het gesamentlik die siekte

Om dit te vergeet, gaan ek drink

As die drank opgedrink is, kom die insig weer terug

Ek gee nie 'n damn om nie: dan drink ek nog meer

manja Alles is swaar

Ek is 'n ma

Is ek trots op my kroos wat daar loop?

Nee

Maar so is my lot

My gene sit in hulle, dus ek het seker daarvoor gevra

Van vandag af wil ek gaan werk

Arbeid bevry, dit staan êrens en is nogal waar ook

Ek wil iets tot die samelewing bydrae

Ek wil my ekonomiese potensiaal bereik

Die vrou van die indienseneming-kantoor vra wat ek kan doen

Ek weet nie wat 'n goeie antwoord is nie

Almal wat op 'n kantoorstoel sit is my vyand

Komaan, burokraat

Ek is nie bang vir 'n bietjie oorlog voer nie

joachim Lei hierdie pad na êrens?

Of het ons die eindpunt al bereik?

gillis Wanneer 'n man hulp nodig het, doen ons niks

Ons wag vir die nooddienste
marien Wag

Waarom moet ons nou wag?

Hou 'n keer op met wag

manja Ons het 'n siel

Dus is ons kwesbaar

Die siel is nie aards en niemand kan hom sien nie

Maar enigiemand kan ons siel beskadig

joachim As niemand reageer nie, dan herhaal ek die vraag

Lei hierdie pad nog êrens heen?

manja Ons het van ver af hierheen gereis

Dit moes gebeur het

Nou staan ons stil, of hoe?

Of verstaan ek dit verkeerd?

Is dit 'n optiese illusie?

marien Ek wil nie stil staan nie

Ek glo nog daarin

manja Waarin glo jy?

Jy moet vir ons die details vertel

As jy nog positiewe gevoelens het, dan moet jy dit met ons deel

marien Mense is sterk, daarin glo ek

Mense is vindingryk

Daar is niks wat ons nie kan doen nie

Ons is almal kinders van Leonardo da Vinci

Dit is hoekom ons sal regkom

manja Kyk rondom jou en dan sal jy kan sien hoekom ek

twyfel, man

Ek bedoel: die Formica van ons karavaan is vuil

Om ons stukkie veld is 'n hoë heining gebou

Hierdie geld is nie meer die papier waarop dit gedruk is, werd

nie

Optimisme en lewenslustigheid, oké

Ek hou ook daarvan

Ek glo ook daarin

Maar maklik word dit vir ons nie gemaak nie, daar in die
kommando-sentrum waar jou lotdeels uitgedeel word
marien Die seuns het weggegaan
Die seuns het lank weggebly
Die seuns het tog teruggekeer
Ons tel nou die stukke op en ons lewe veilig in ons klein
kasteeltjie
Wat noem jy dit?
Vrede en harmonie – dit is oorbodig
Maar dit is hoe ek dinge sien
manja Die dag gaan verby
Die lig verdwyn
'n Insig daal neer
marien Ons beweeg van behoefte na kennis
gillis Verskoon my?
Ek verstaan nie...
marien Die behoefte dat dit so is en so gaan word
Na ware kennis
Die wil om dinge te verskuif en te verbeter
Met die wete dat na elke sprong, maak nie saak hoe hoog en
hoe ver nie... tog land jy weer in die sand
manja Wie weet:
Dit is ons
Daar, in die ander karavane, of onder sinkplaat dakke
Daar woon ons bure
Hier het niemand werk nie
Hier het die samelweing tot stilstand gekom
joachim Ons het lopende water
Daar, verderaan, is 'n kraan
Soms werk dit nie
manja Tog gaan dit goed
Ons leef en ons is nie honger nie
Ons handhaaf self die orde hier
Hier verderaan is 'n kind onlangs verbrand

Die lakens van haar wiegie was van nylon gemaak
'n Brandende kers het toe daarop geval
Sulke dinge

marien Kom julle aan tafel sit?

Daar is gekookte aartappels vir almal
joachim 'n Staat van ontkenning
'n Staat van nederigheid
'n Staat van onthouding
'n Staat van beskeidenheid en aanvaarding
Is dit dan dit, waarop volwassenheid neerkom?

marien Dis wat ek sê, nie waar nie?

Weet

Ons weet dat dit 'n eindpunt is
maar tog wil ons dit nie regtig weet nie
As jy die waarheid weet, is dit nie volhoubaar nie
So is mense: almal weet dat hulle gaan sterf
maar jy leef elke dag asof jy vir ewig gaan lewe
Ek gaan binnekort hierdie hele plek mooi wit verf
Maar ek moet eers na die winkel gaan om 'n paar potte te koop
Ek het nog nie so ver gekom nie

gillis Is daar nog iets om te drink?

Drank is lekker

Drank is belangrik

Drank maak 'n mens die dier wat ek is

Drank bring my nader, hoe sê mens, aan my verligte binneste,
my innerlike kompas

marien Hoe vorder so iets: ek wou wit kalk gekoop het

Daar was iewers 'n goedkoop winkel, dit het dus byna niks
gekos nie

Maar daar het jy dit weer, ek kon nie die Datsun aansit nie

So 'n kar het petrol nodig, dit weet ek altegoed

Hy sal nie sommer so sonder petrol ry nie, al wil ek dit so hê

Daar is nie nou geld vir duur petrol nie

Ag ja, daar gaan ek weer met my voornemens

Ja, daar is nog genoeg om te drink
manja Hier verderop woon 'n vrou en sy brou dit self
Ek dink dit is selfs beter as die drank wat van die fabriek af
kom

gillis O, is dit dit?

Ek het gedink: wat proe so eienaardig?

Ag ja, alkohol is altyd suiwer, daar kan niks fout gaan nie
joachim Ons moes iets daarby geëet het

Die hek voor die hipermark is toe en ons het ook nie geld nie

Kom nou, ons weet wat ons moet doen

gillis Aan die agterkant van die gebou is daar altyd 'n paar
plate wat jy los kan wikkel

En voordat iemand 'stop' kan roep, staan ons al in die winkel-
paradys met 'n trollie

En ons sit alles in wat ons nodig het

Ons maak 'n lysie van dinge wat ons nodig het, sodat ons niks
vergeet nie

joachim Die goed wat daar feestelik op die rakke opgestapel is,
het ons nie by ons in die karavaan nie

Dit maak nie sin nie

Dit is teen die natuur, nie waar nie

gillis As 'n sekuriteitswag ons kom pla

Slaan ons hom met ons ysterpale totdat hy insig verkry

manja Verderop sit daar 'n bejaarde, hy het maar net één oog

Hy het laas water en 'n blik wit bone by die winkel gaan haal

Hy kon nie die sleutel van sy hangslot vind nie

En hy het gedink: ek sal net 'n rukkie weg wees

Sal hy terugkom, wat dink jy?

Was hulle binne-in sy huis gewees

Hulle het vier pakke sigarette saamgeneem

en sy televisie en ook 'n bietjie spaargeld

wat hy in 'n koevert gesit het

Wat moet ek nou daarvoor dink?

marien So het dit op ons afgekom, lank en hard

En nou weet ons, jy moet nêrens inmeng nie
Ons moet die kern wees
Waarom alles draai
Ons vier saam

joachim Ek glo dat ek verstaan wat jy bedoel

Dit is ons
Dit is binne ons
Dit is tasbaar en oordraagbaar
Wat daar buite is, is onbekend
En kan geïgnoreer word

marien Ek het gedink: ek hoef nie meer nie

Soos dit is, so moet dit wees
Nou word alles duidelik en eenvoudig
Hier, vat nog 'n slukkie

manja En weet jy wat?

Ek het dit nou sopas agtergekom
Wat jy nie sien nie, bestaan ook nie
en wat nie daar is nie, hoef jy nie iets oor te sê nie
Ons kan dus gerus baie stil wees

marien Ons maak die sirkel 'n bietjie kleiner

'n Kompakte sfeer, dan is ons die beste beskerm teen gevaar
van buite

joachim Vir 'n lang tyd het ek dit teengestaan

Ek wou een of ander vlag waai en kwaad woorde skree
As ek van beter wou geweet het, en die dryfkrag in my bene
gesit het

Maar nou het jy my tot so ver gekry, in elk geval vir nou, ek
gaan sit

Die woorde klink steeds vreemd, maar ek sê dit nog steeds:

Ek moet wees, ek moet bly, ek moet gelukkig wees

gillis Sal ek dan maar die lig afskakel?

In die nag ging bij Dood Paard in première op
27 oktober 2012 in Theater Frascati, Amsterdam

Met: Gillis Biesheuvel, Marien Jongewaard, Joachim
Robbrecht en Manja Topper

Vertaling Afrikaans: Catherine Henegan,
met dank aan Menan van Heerden

www.doodpaard.nl

Rob de Graaf (1952) werkt als tekstschrijver al sinds 1978 samen met theatermaker Marien Jongewaard. Daarnaast heeft hij geschreven voor andere gezelschappen, waaronder Dood Paard, Keesen&Co en Roy Peters/De Gemeenschap. Voor zijn werk ontving hij de Charlotte Köhler-prijs, de Prosceniumprijs en twee keer de Taalunie Toneelschrijfprijs. Hij geeft les aan de opleiding Writing for Performance van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht.

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl/rob_de_graaf

Toneelwerk o.a.

In die nag – 2012*

Pleinvrees – 2012*

Germanisch depressief – 2011

Freetown – 2010*

Interest – 2009*

Met Joran aan zee – 2009*

Stalker – 2009*

Amateurs – 2008*

Het harde rood van mijn gelijk – 2006

AHAB – 2006

Vrede – 2006

Schuur – 2006*

Love – 2005

Geslacht – 2004

Pony – 2003

Neanderdal – 2001

Ko – 2001

Rob – with a little help from my friends – 2000

Mission Impossible – 1999

Nu zou hij moeten spreken – 1997

2SKIN – 1996

Metamorfosen – Faces of Death – 1995

Les enfants du paradis – 1992

En een kleine jongen zal ze hoeden – 1991

Oost, een experiment – 1991

A Hard Day's Night – 1991

Pavlov – 1990

Lever – 1990

Pygmalion – 1989

Rinus – 1987

We hebben je op het toneel gezien. Je stond daar maar en je deed niets – 1978

* Deze teksten verschenen eerder in de reeks van De Nieuwe Toneelbibliotheek (# 7/8, 17, 30, 62, 71, 107 en # 134)

De Nieuwe Toneelbibliotheek geeft sinds 2009 toneelteksten en vertalingen uit van Vlaamse en Nederlandse hand. De bibliotheek groeit gestaag. De zakboekjes zijn te koop op de website, in boekwinkels, in theaters en uit een boekjesautomaat, maar goedkoper nog via een *abonnement*.

Een abonnement is te bestellen op:

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl